

ФЕДІР ПОТУШНЯК
(27. II. 1910 – 12. II. 1960)

*...Та ще хвилинка, срібний миг –
Ї дзеньок, і шуми в німії безодні,
Мій срібний заясніє стих,
Ї кануть перли в діл холодні...*

Федір Потушняк

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ СТАРОДАВНЬОГО СВІТУ І СЕРЕДНІХ ВІКІВ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

НАУКОВИЙ І МИСТЕЦЬКИЙ СВІТ ФЕДОРА ПОТУШНЯКА

МАТЕРІАЛИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ,
ПРИСВЯЧЕНОЇ 100-РІЧЧЮ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ
ВИДАТНОГО УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕННИКА І ВЧЕНОГО

Ужгород, 15–16 квітня 2010 року

Ужгород 2010

Редакційна колегія:

Бабота Любиця, кандидат мистецтвознавства, доцент (Словаччина)
Барчан В.В., доктор філологічних наук, професор
Бедзір Н.П., доктор філологічних наук, професор
Вегеш М.М., доктор історичних наук, професор
Гарбульова Любиця, кандидат історичних наук, доцент (Словаччина)
Голомб Л.Г., доктор філологічних наук, професор
Данилюк Д.Д., доктор історичних наук, професор
Ілько В.І., доктор історичних наук, професор
Котигорошко В.Г., доктор історичних наук, професор
Ліхтей І.М., кандидат історичних наук, доцент
Сабалош І.В., доктор філологічних наук, професор
Статєєва В.І., доктор філологічних наук, професор
Сенько І.М., кандидат філологічних наук, доцент
Тиводар М.П., доктор історичних наук, професор

Рецензенти:

Лизанець П.М., доктор філологічних наук, професор,
завідувач кафедри угорської філології, декан гуманітарно-природничого
факультету з угорською мовою навчання ДВНЗ "УжНУ"
Мандрик І.О., доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри нової і новітньої історії та історіографії ДВНЗ "УжНУ"

Рекомендовано до друку на засіданні Вченої ради ДВНЗ "УжНУ"
25 листопада 2010 р., протокол №12

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори статей несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, цитат, дат, географічних назв, власних імен та інших відомостей.

Видання здійснено за підтримки Вишеградського фонду

ISBN 978-617-596-013-4

- © Кафедра історії Стародавнього світу і Середніх віків ДВНЗ "УжНУ", 2010
- © Кафедра української літератури ДВНЗ "УжНУ", 2010
- © Автори статей, 2010
- © Ліхтей І.М., упорядкування, 2010
- © Поліграфцентр "Ліра", 2010

ЗМІСТ

Вітальне слово ректора Державного вищого навчального закладу "Ужгородський національний університет" Миколи Вегеша	7
Вітальне слово першого заступника голови Закарпатської обласної ради Василя Брензовича	9
Вітальне слово директора Інституту історії Філософського факультету Пряшівського університету (Пряшів, Словаччина) Любиці Гарбульової	12
Вітальне слово поета Василя Густі	13

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО

<i>Валентина Барчан</i> Поетика повісті "Совість" Федора Потушняка	15
<i>Евеліна Балла</i> Поетії в прозі Федора Потушняка: поетика жанру	26
<i>Наталія Вигодованець</i> Дві незавершені поеми Федора Потушняка: "Довгович" і "Павлович"	34
<i>Лідія Голомб</i> Таємнича Саломея лірики Федора Потушняка	45
<i>Марія Козак</i> Символіка пейзажів у ранній ліриці Федора Потушняка	58
<i>Кордонець Олександр</i> До історії української готичної новели ("Гостина" Б.Лепкого і "Незвичайне" Ф. Потушняка)	66
<i>Тетяна Лях</i> Дитячий світ у новелах Марка Черемшини "Бо як дим підіймається" та Федора Потушняка "Вогник"	74
<i>Наталія Ребрик</i> Античні мотиви та біблійні образи в ліриці Федора Потушняка	86

<i>Ганна Сабодош</i>	
Селянський світ в оповіданнях Федора Потушняка та Дмитра Бузька 20-30-х рр.....	93
<i>Валерія Юричкова</i>	
Багатогранність образності поетичної творчості Федора Потушняка	102
<i>Марія Яремкович</i>	
Мотив пошуку ідеалу в ліриці Федора Потушняка (збірка "На білих скалах", 1941)	111

ЖУРНАЛІСТИКОЗНАВСТВО ТА МОВОЗНАВСТВО

<i>Любиця Бабота</i>	
Доробок Федора Потушняка в часописі "Літературна Неділя" та в журналі "Зоря-Найпал"	120
<i>Валентина Барчан, Олеся Барчан</i>	
Федір Потушняк на сторінках "Літературної Неділі"	129
<i>Михайло Капраль</i>	
Періодика Підкарпатської території 1939–1944 рр. (матеріали до повної бібліографії Федора Потушняка)	143
<i>Віталія Папіш</i>	
Психологічні фактори у художньому мовленні Федора Потушняка	161
<i>Валентина Статєєва</i>	
Мовознавчі праці Федора Потушняка	167
<i>Ольга Чижмар</i>	
Функціонування літературно-художнього антропонімікону в романі Федора Потушняка "Повінь"	179

ЕТНОГРАФІЯ (ЕТНОЛОГІЯ)

<i>Михайло Тиводар</i>	
Етнографічна спадщина Федора Потушняка	185
<i>Ігор Ліхтей</i>	
Федір Потушняк як фундатор етнографічних досліджень в Ужгородському університеті	207

<i>Ілля Грибанич</i>	
Паска та писанки у працях Федора Потушняка.....	216
<i>Іван Сенько</i>	
Роман Федора Потушняка "Повінь": хронотопи, прототипи та етнологічні аспекти.....	222
<i>Оксана Тиховська</i>	
Відображення культів праслов'ян у працях Федора Потушняка "Вогонь в народних віруваннях"; "Вода, земля, повітря в народних віруваннях".....	234
<i>Василь Коцан</i>	
Жіночі сорочки українців верхів'я річки Боржави кінця XIX – першої половини XX ст.....	244
<i>Роман Пилип</i>	
Локальні особливості традиційної народної вишивки сорочок українців Закарпаття XIX – першої половини XX ст.....	258
<i>Кузьма Вікторія</i>	
Створення і діяльність музею Етнографічного Товариства Підкарпатської Русі (1935–1938 рр.).....	274
<i>Себастьян Дуб'єл-Дмитришин</i>	
Етнічно-культурна ідентичність лемків в Україні.....	281
<i>Томаш Косек</i>	
Повсякденне життя у сучасному післяколгоспному селі на території українських Східних Карпат (на прикладі с.Полонинське).....	288
<i>Ігнасу Józwiak</i>	
Etniczne i społeczne procesy we wsi typu miejskiego Sołotwino (Rejon tiaczewski, Obwód Zakarpacki, Ukraina) w XX i XXI wieku. Етносоціальні процеси в селищі міського типу Солотвино (Тячівського району, Закарпатської області України) в XX–XXI ст.....	304
<i>Леньо Павло</i>	
Особливості менталітету українців Закарпаття.....	315

АРХЕОЛОГІЯ

<i>Павло Пеняк</i>	
Федір Потушняк як археолог.....	326

<i>Йосип Кобаль</i>	
Археологи Потушняки – від батька до сина	336
<i>Anton Karabinoš, Marián Vizdal</i>	
Aktuálny stav bádania mladšej doby rímskej na východnom Slovensku v kontexte nových nálezov a výskumov	345
<i>Костянтин Щербей</i>	
Картографування городищ Верхнього Потисся	380
<i>Владимир Мойжес</i>	
Традиции домашнего керамического производства фракийцев Верхнего Потисся	392
<i>Вячеслав Котигорошко</i>	
История исследования Малой Копани	403
<i>Игорь Прохненко</i>	
К вопросу о племенной атрибуции кочевнических древностей Верхнего Потисся X в. н.э.	410

ДОДАТОК

<i>Потушняк Федір</i>	
Руський народний одяг (переклад з угорської: Хр. Кліса-Гальчак; передмова та примітки: Михайло Тиводар)	421
Ухвала Міжнародної наукової конференції “Науковий і мистецький світ Федора Потушняка”	451
Відомості про авторів	452

ФЕДІР ПОТУШНЯК ЯК ФУНДАТОР ЕТНОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УЖГОРОДСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

УДК 39(477.87)

Резюме: У статті висвітлено роль Федора Потушняка у становленні етнографічної науки в Ужгородському університеті. Автор наголошує на його участі в кількох етнографічних експедиціях, результатом чого стали опубліковані матеріали про історію плуга та випікання хліба на Закарпатті, про правові звичаї, які побутували в нашому краї, і под.

Ключові слова: Федір Потушняк, Ужгородський університет, етнографічні дослідження, матеріальна культура, народні вірування.

Summary: The article explains the role of Fedir Potushnyak in the ethnographical science formation in the Uzhhorod University. The author lays the stress on his participation in some ethnographical expeditions, which resulted in publishing the material on the history of plough and baking bread in Zakarpattia, on the legal customs which used to be in our land, etc.

Key words: Fedir Potushnyak, Uzhhorod University, ethnographical investigations, material culture, folk creed.

У науково-мистецьких колах Закарпаття 2010 рік справедливо можна назвати Роком Федора Потушняка (1910–1960), визначного українського письменника й філософа, археолога та етнографа, педагога й публіциста, колишнього доцента Ужгородського державного (нині – національного) університету. Із цим навчальним закладом, а точніше – з його становленням, пов'язуються останні чотирнадцять років життя Федора Потушняка.

Як свідчать документи, ще 5 грудня 1944 р. Народна Рада Закарпатської України (НРЗУ) видала декрет, яким постановила "організувати на території Закарпатської України Державний Університет та Ліс-

ний і Агрономічний інститути” [2, с.7]. З метою реалізації цього рішення Центральний Комітет Комуністичної партії Закарпатської України (ЦК КПЗУ) та НРЗУ 19 липня 1945 р. прийняли постанову, згідно з якою передбачалося “утворити в місті Ужгороді Закарпато-Український Університет” з чотирма факультетами – історичним, філологічним, біологічним та медичним [8, с.8–9; 16, с.1]. І вже 20 липня 1945 р. було оголошено набір студентів на перший курс [8, с.9]. До речі, Ф.Потушняк, який тоді працював у редакції газети “Закарпатська Україна”, в одній зі своїх статей назвав відкриття університету “найбільшою подією на Закарпатській Україні” [10, с.3]

Однак для того, аби університет здобув офіційне визнання, потрібно було відповідне рішення республіканських та союзних органів влади. В результаті, 18 жовтня 1945 р. з’явилася Постанова Ради Народних комісарів УРСР і Центрального Комітету КП(б)У № 1709 “Про відкриття державного університету в м.Ужгороді”. Постанову підписали Голова Ради Народних комісарів УРСР М.Хрущов та Секретар Центрального Комітету КП(б)У Д.Коротченко [9, с.15–16]. Згодом, а точніше 28 травня 1946 р., було прийнято Постанову Ради Міністрів Союзу РСР за № 1138 “Об открытии Ужгородского Государственного университета в гор. Ужгороде Украинской ССР” [15, с. 16–17]. Отже, в останньому документі було вказано і офіційну назву вузу – Ужгородський державний університет (УжДУ).

За наказом ректора університету А.Курішка № 23 від 1 лютого 1946 р. Ф.Потушняка було зараховано на посаду старшого викладача кафедри загальної історії [20, с.31]. Працювати в УжДУ він став з часу, коли там розпочалися заняття. Бо, як свідчать джерела, перший набір студентів у кількості 180 осіб було проведено у серпні-вересні 1945 р. Однак до лютого 1946 р. ці студенти навчалися на підготовчих курсах. І тільки з 1-го лютого 1946 р. на чотирьох факультетах (історичному, філологічному, біологічному та медичному) розпочалися заняття перших курсів [1, с.7–8; 3, с.20–21].

На історичному факультеті Ф.Потушняк вів такі нормативні курси, як археологія, історія первісного суспільства і основи етнографії. Він також мав години на філологічному факультеті, де викладав чеську й словацьку мови [4, с.52; 7, с.39; 19, с.32]. У 1947 р. Ф.Потушняк проходив курси підвищення кваліфікації педагогічних кадрів на кафедрах археології й етнографії Московського університету. Під керівництвом відомих учених – археолога Артемія Арциховського і етнографа Сергія Токарева – Ф.Потушняк освоював методи і методику радянської археології й етнографії. На курсах підвищення кваліфікації Ф.Потушняк

провів відкриті лекції з названих предметів, які було високо оцінено московськими педагогами. Повернувшись з Москви, він взявся за розробку лекційних і практичних курсів з названих дисциплін. Завдяки високій професійній майстерності, науковій ерудованості рішенням Вищої Атестаційної Комісії СРСР від 5 червня 1947 р. Федору Потушняку було присвоєно вчене звання доцента по кафедрі археології й етнографії [20, 31–32, 125–126].

Щоправда, як стверджує професор Михайло Тиводар, який був учнем Ф.Потушняка і на сьогодні є одним з найбільш авторитетних дослідників його життєвого шляху й наукової спадщини, кафедри археології й етнографії в Ужгородському університеті “за весь час його існування ще не було”. Насправді ж, Ф.Потушняк, наголошує М.Тиводар, “був лише доцентом кафедри загальної історії та обіймав посаду завідуючого кабінетом” [20, с. 33].

Опоненти Ф.Потушняка, які в ті неспокійні часи досить часто виступали на шпальтах крайової періодики з облудною критикою на його адресу, також відзначали, що він є завідувачем кафедри археології й етнографії. Саме така посада вказана у Ф.Потушняка в розлогій статті “Рішуче боротися з проявами буржуазно-націоналістичної ідеології”, опублікованій на шпальтах газети “Закарпатська Україна” (органу Закарпатського обкому КП(б)У та обласної Ради депутатів трудящих) за 16 липня 1947 р., у якій, зокрема, піддано несправедливій критиці його зауваження про слабовиражений характер давньослов'янських археологічних пам'яток на території краю до X ст. [20, с.33, 149–150] З цього приводу М.Тиводар, зокрема, пише: „З метою посилення ідеологічного впливу своєї публікації, вони (тобто, автори згаданої статті – *Л.Л.*) із зав. кабінетом Ф.Потушняка зробили аж завідуючим неіснуючої в університеті кафедри” [20, с.33–34]. В іншому місці, М.Тиводар коментує згаданий випадок так: „Критикуючи Ф.Потушняка, партійні пропагандисти, на доказ своєї принциповості і вагомості критики, представили його завідуючим кафедрою” [20, с.150].

Натомість у деяких газетних публікаціях за 1948 р., автором яких є сам Ф.Потушняк, також фігурує кафедра археології й етнографії. Під ними зазначено: „Доцент Ф.Потушняк, зав. кафедрою етнографії і археології Ужгородського університету” [див. додаток]. Звідси випливає, що газетні редактори за вказівкою згори грубо втручалися в текст публікацій Ф.Потушняка. Такий підхід цілковито узгоджувався з тогочасною дійсністю. Не зрозуміло тільки, чому Ф.Потушняк отримав звання доцента саме по кафедрі археології й етнографії, якщо її не існувало.

Не проливає світло на цю проблему й автобіографія Ф. Потушняк, з якої довідуємося, що з 1.01.1946 р. він перейшов на роботу в університет як “старший викладач археології й етнографії”, а в 1947 р. отримав учене звання доцента [20, с. 125]. У характеристиці на Ф.Потушняка від 13 грудня 1948 р. за підписом проректора І.І.Колюшева зазначено, що з 1 вересня 1947 р. він працював доцентом із погодинною оплатою (на якій кафедрі – не вказано), а доцентом кафедри загальної історії по курсу археології й етнографії його було призначено з 1 вересня 1948 р. [20, с.126]

Слід, однак, зауважити, що в наказі Міністра вищої освіти СРСР С. Кафтанова за № 320 від 9 серпня 1946 р. “Об установлении факультетов и кафедр Ужгородского Государственного университета” йшлося про те, аби з початком 1946/47 навчального року створити 28 кафедр, і серед них названо також кафедру археології й етнографії [16, с.36]. Не виключено, що якраз Федір Потушняк і мав усі шанси її очолити. Але оскільки в 1946 р. розгортається ідеологічно-пропагандистський наступ на місцеву творчу і наукову інтелігенцію, а поетичні твори Ф.Потушняка було взагалі піддано різкій ідеологічній критиці [20, с.30], то цілком можливо, що кафедра археології й етнографії функціонувала в Ужгородському університеті тимчасово, упродовж незначного періоду, або ж так остаточно і не була створена, попри розпорядження вищих інстанцій.

Не можна відкидати й наявність кабінету археології й етнографії, завідувачем якого був Ф.Потушняк і який, очевидно, мав перерости в кафедру з такою ж назвою. Постає, однак, запитання, чому про те, що Ф.Потушняк завідував кабінетом археології й етнографії нічого не сказано в його офіційних документах. Та на сьогодні значно важливішим є те, що саме стараннями Федора Потушняка було закладено основи етнографічних та й археологічних досліджень в Ужгородському університеті.

Відразу ж після возз’єднання Закарпаття з Українською РСР життям і побутом населення краю стали активно цікавитися етнографи Москви й Києва. Влітку 1945 р. Інститут етнографії Академії Наук СССР та Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії Академії Наук УРСР організували підготовчу поїздку, а в грудні 1945 – січні 1946 р. провели першу спільну етнографічно-фольклорну експедицію, в ході якої було зібрано цінний матеріал про різдвяні обряди. Відтак Інститутом етнографії АН СРСР було складено план, який передбачав подальшу роботу експедиції щодо вивчення матеріальної і духовної культури населення

Закарпаття у 1946–1948 рр. Згідно з цим планом, влітку 1946 р. в Закарпатській області працювали три загони Інституту: етнографічний, антропологічний і фольклорний. Перед ними стояло завдання простежити історичні шляхи заселення Закарпаття та з'ясувати родинні зв'язки закарпатських українців з населенням по той бік Карпат [18, с.63].

Загальне керівництво над цим “десантом” московських науковців здійснював видатний учений-славист, етнограф і фольклорист, доктор філологічних наук, професор Московського університету Петро Богатирьов (1893–1971). Він же очолював і фольклорний загін, який вивчав усну народну творчість, народні пісні, казки, легенди. Антропологічний загін, яким керував доктор біологічних наук, проф. Бунак, займався вивченням фізичних даних корінного населення Закарпатської області. І, нарешті, етнографічний загін, на чолі якого стояв І.Ф.Симоненко (науковий співробітник Інституту етнографії АН СРСР), досліджував матеріальну культуру та побут населення Закарпатської області [22, с.4].

3 травня 1947 р. в Закарпатській області упродовж чотирьох місяців працювали тільки етнографи під керівництвом І.Ф.Симоненка. Їм допомагали співробітники Ужгородського історико-краєзнавчого музею, а після завершення навчального року до етнографічних досліджень залучалися й студенти історичного факультету Ужгородського університету. На цей раз експедиція вивчала історію матеріальної культури, житло, одяг, духовну культуру та художню творчість населення Закарпаття, зокрема на території Ужгородщини, Мукачівщини, Тячівщини й Міжгірщини (Волівщини). [4, с.8; 5, с. 8; 18, с. 63]. Уже в 1948 р. у перших двох номерах академічного журналу “Советская этнография” за матеріалами експедицій з'явилися публікації І.Ф.Симоненка [18, с.63–89] та М.Н. Шмельової [21, с.130–146].

Отже, Ф.Потушняк та студенти Ужгородського університету мали можливість долучитися до роботи етнографічної експедиції Інституту етнографії АН СРСР. Подібні експедиції організовував і Ужгородський університет, про що довідуємося з публікації Ф.Потушняка “Матеріали до етнографії Закарпаття” [див.додаток]. Тут якраз і йдеться про те, що саме кафедра археології й етнографії Ужгородського державного університету у 1947–1948 рр. провела кілька експедицій по Закарпаттю, в ході яких було зібрано цінні матеріали та “досліджено багато явищ народних вірувань, побуту й матеріальної культури”.

Під час цієї експедиції, зокрема, було встановлено дуже давнє місце походження такого предмету пересування по снігу в Карпатських горах, як “лапки”, знайдено чересла старих плугів, зібрано цінний

матеріал, що стосувався соціального устрою села, роду, сім'ї, вивчено таке етнографічне явище, як кабала на селі тощо. Трохи згодом у "Наукових записках Ужгородського державного університету" Ф.Потушняк опублікував ґрунтовні наукові статті про "лапки", де описав кілька типів цих предметів для ходіння по снігу [13, с.157–163], про історію плуга та випікання хліба на Закарпатті [14, с.213–229], про правові звичаї, які побутували в нашому краї [11, с.124–126] і т.ін. У 1952–1955 рр. він підготував розлогу наукову студію "Закарпатська українська етнографія: значення, історіографія, завдання, проблеми та їх вирішення, елементи та їх розміщення". Щоправда, це дослідження вченого було опубліковано аж у 2005 р. старанням Михайла Тиводара [20, с.163–268]. Праця складається з чотирьох розділів, у яких висвітлено такі питання, як вивчення народної культури українців Закарпаття, традиційні знання і духовна культура, господарство, матеріальна культура.

Упродовж 1955–1958 рр. Федір Потушняк оприлюднив у пресі кілька розвідок на тему народних вірувань. Разом із дослідженнями про матеріальну культуру вони, як відзначає М.Тиводар, склали основу кандидатської дисертації Ф.Потушняка "Географічне розміщення етнографічних елементів на Закарпатті", над якою він працював з 1952 р. У підсумку, Ф.Потушняк підготував монографію, здав її в друк, але через нову хвилю нападок забрав рукопис. Це була вже друга спроба вченого здобути науковий ступінь кандидата наук [20, с.52]. Ще в 1948–1949 рр. Ф.Потушняк активно трудився над дисертаційним дослідженням "Народна магія Закарпаття". З цієї проблеми наприкінці 30-х – у першій половині 40-х років ХХ ст. він опублікував близько 60 статей. Але в умовах комуністичного ідеологічного терору ця тема не знайшла підтримки в університеті і від неї довелося відмовитися. Та й друга спроба Ф.Потушняка захистити дисертацію з етнографії через підступи недругів не увінчалася успіхом [19, с.45–46; 20, с. 51–52].

І хоча під час роботи в Ужгородському університеті Ф.Потушняк, намагаючись уберегтися від непорозумінь із системою, більшу увагу приділяв археології, опираючись на все зроблене в галузі етнографії досі, можна твердити, що саме він є фундатором етнографічних досліджень у нашому вузі. Гідним продовжувачем справи Ф.Потушняка на ниві етнографічних досліджень став його учень професор Михайло Тиводар, який нині трудиться на кафедрі історії Стародавнього світу і Середніх віків Ужгородського національного університету.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гранчак І.М., Довганич О.Д., Сливка В.Ю., Туряниця В.В. Осередок освіти, науки, культури. Ужгородському державному університету – 50 років / І.М. Гранчак, О.Д. Довганич, В.Ю. Сливка, В.В.Туряниця. – Ужгород, 1995. – 196 с.
2. Декрет чис. 16. Про організацію вищих шкіл на Закарпатській Україні // Сторінки історії Ужгородського національного університету: Документи і матеріали / Укладання, коментарі та передмова Н.М.Жулканич. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. – С. 7–8.
3. З доповідної записки про стан Ужгородського державного університету на 1 квітня 1947 р. // Там само. – С. 20–21.
4. Микитась В. Ф.М.Потушняк / Василь Микитась. – Ужгород : Закарпатське обласне книжково-газетне видавництво, 1961. – 96 с.
5. Науково-дослідні роботи по вивченню Закарпаття // Закарпатська правда. – Ужгород, 1947. – № 110 (1420). – Неділя, 1 червня. – С. 8.
6. Научная экспедиция возобновила свою работу // Закарпатская Украина. – Ужгород, 1947. – № 126 (552). – Воскресенье, 1 июня. – С. 8.
7. Павленко Г. Федір Михайлович Потушняк очима студентів-істориків / Григорій Павленко, Марта Павленко // Carpatica-Carpatika. – Ужгород, 2001. – Вип. 9. Науково-педагогічна діяльність та літературна творчість Федора Потушняка (до 90-річчя від дня народження). – С. 39–43.
8. Постанова Секретаріату Центрального Комітету Комуністичної Партії З.У. та Народної Ради Закарпатської України з дня 19-го липня 1945 р. м. Ужгород, про утворення Закарпато-Українського Університету // Сторінки історії Ужгородського національного університету: Документи і матеріали / Укладання, коментарі та передмова Н.М.Жулканич. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. – С. 8–10.
9. Постанова Ради Народних комісарів УРСР і Центрального Комітету КП(б)У № 1709 від 18 жовтня 1945 р. “Про відкриття державного університету в м.Ужгороді” // Там само. – С. 15–16.
10. Потушняк Ф. Нове шкільництво Закарпатської України / Ф.Потушняк // Закарпатська Україна. – Ужгород, 1945. – № 104 (126). – Четвер, 6 вересня. – С. 3.
11. Потушняк Ф. Матеріали до етнографії Закарпаття / Ф.Потушняк // Закарпатська правда. – Ужгород, 1948. – № 77 (1649). – Середа, 14 квітня. – С. 4.
12. Потушняк Ф. М. До вивчення правових звичаїв на Закарпатті / Ф.М.Потушняк // Доповіді та повідомлення Ужгородського державного університету. Серія історично-філологічна. № 1 / [Редкол.:

- Й.О.Дзензелівський (відп. ред.) та ін.] – Ужгород, 1957. – С. 124–126.
13. Потушняк Ф.М. До історії матеріальної культури на Закарпатті („Лапки“) / Ф.М.Потушняк // Ужгородський державний університет. Наукові записки. – Т. XXIV. Серія історико-філологічна / [Редкол.: С.П. Бевзенко (відп. ред.) та ін.]. – Ужгород, 1957. – С. 157–163.
 14. Потушняк Ф.М. З історії матеріальної культури на Закарпатті / Ф.М.Потушняк // Ужгородський державний університет. Наукові записки. – Т. XXX. Серія історична. Присвячується 40-річчю Радянської України / [Редкол.: І.Г.Шульга (відп. ред.) та ін.]. – Ужгород, 1957. – С. 213–229.
 15. Приказ Министерства Высшего образования СССР № 161 от 7 июня 1946 г. “Об открытии Ужгородского Государственного университета в гор. Ужгороде Украинской ССР” // Сторінки історії Ужгородського національного університету: Документи і матеріали / Укладання, коментарі та передмова Н.М.Жулканич. – Ужгород : Видавництво Олександри Гаркуші, 2005. – С. 16–17.
 16. Приказ Министра высшего образования СССР № 320 от 9 августа 1946 г. “Об установлении факультетов и кафедр Ужгородского Государственного университета” // Там само. – С. 36.
 17. Про Державний Університет Закарпатської України // Закарпатська Україна. – Ужгород, 1945. – № 87 (109). – Субота 28 липня. – С. 1.
 18. Симоненко И.Ф. Быт населения Закарпатской области (По материалам экспедиции 1945–1947 гг.) / И.Ф. Симоненко // Советская этнография. – 1948. – №1. – С. 63–89.
 19. Тиводар М. П. Закарпаття: народознавчі роздуми / Михайло Петрович Тиводар. – Ужгород : Карпати, 1995. – 208 с.
 20. Тиводар М.П. Життя і наукові пошуки Федора Потушняка / Михайло Петрович Тиводар. – Ужгород : Гражда, 2005. – 284 с.
 21. Шмелева М.Н. Типы женской народной одежды украинского населения Закарпатской области/ М.Н. Шмелева // Советская этнография. – 1948. – №2. – с. 130–146.
 22. Экспедиция Института Академии Наук СССР в Закарпатье // Закарпатская Украина. – Ужгород, 1946. – № 136. – Суббота, 20 июля. – С. 4.

МАТЕРІАЛИ ДО ЕТНОГРАФІЇ ЗАКАРПАТТЯ

Кафедра археології і етнографії Ужгородського державного університету провела за 1947–1948 р. кілька експедицій по Закарпаттю і збрала цінні матеріали. Було досліджено багато явищ народних вірувань, побуту, матеріальної культури.

У січні і лютому цього року були досліджені побут і вірування закарпатських шахтарів 50 років тому, предмети пересування по снігу в горах, так звані "лапки". В Європі вони поширені тільки в Середніх Карпатах (багато їх в Індії і Північній Америці). Експедиції вдалося встановити їх дуже давнє місцеве походження. Були також знайдені чересла старих плугів Закарпаття. Цінний матеріал зібрано щодо соціального устрою села, роду, сім'ї і т.д. Було записано до 60 схем родів та досліджено їх історію, встановлено сліди ділення на фратрії. Експедиція звертала велику увагу також на те, як сприймається нове і зникає старе, та багато інших фактів, які правдиво відтворюють наше минуле, спростовуючи буржуазно-націоналістичні вигадки про історію Закарпаття.

Зібрано цінний матеріал про кабалу на селі в минулому (кабалу як етнографічне явище).

Студенти університету радо включилися в роботу і приносять цінні матеріали.

*Доцент Ф.Потушняк,
зав. кафедрою етнографії і археології
Ужгородського університету*

Закарпатська правда. Орган Закарпатського обкому КП(б)У і обласної Ради депутатів трудящих. – Ужгород, 1948. – Рік видання ХХІХ. – № 77 (1649). – Середа, 14 квітня. – С.4.